

B I B L I O T H E C A
S C R I P T O R V M G R A E C O R V M E T R O M A N O R V M
T E V B N E R I A N A

AS 80

Αρ. Κτημ. H 381 / 1332
Β φ σ

ISOCRATES
OPERA OMNIA

VOL. II

EDIDIT
BASILIUS G. MANDILARAS

MONACHII ET LIPSIAE
IN AEDIBVS K.G. SAUR MMIII

(X)

ΕΛΕΝΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

(1) Εἰσὶ τινες οἱ μέγα φρονοῦσιν, ἦν ὑπόθεσιν ἄτοπον καὶ παράδοξον ποιησάμενοι περὶ ταύτης ἀνεκτῶς εἰπεῖν δυνηθῶσι· καὶ καταγεγραμάσιν οἱ

Tit. Ἐλένης ἐγκώμιον codd. Harpocr. Ael.Th. Phot.: Ἐλένη Aristot. Harpocr. s.v. *Θεράπναι* et *Ὀμηρίδαι* (1) 2 δυνηθῶσι vulg.: -σιν codd.

Argumentum orationis vide in I, p. 232-233. De hac oratione vide aequae Plut., *Mor. v* (Vitae decem oratorum) 20 (I, p. 206) Ἐποίησε δὲ (scil. Ἰσοκράτης) καὶ εἰς Ἐλένην ἐγκώμιον. Et Phot., *Bibl.* 159.101b (I, p. 217, 2) ὁ δὲ ἐνδέκατος (scil. λόγος Ἰσοκράτους) Ἐλένης ἐγκώμιον. Et Ael. Th., *Progymn.* 106 (I, p. 289, 12) Διαφέρει δὲ τῶν ἐγκωμίων καὶ τῶν ψόγων, ὅτι ἐκεῖνα μὲν περὶ ὠρισμένων προσώπων καὶ μετὰ ἀποδείξεως λέγεται, οἷον Ἰσοκράτους τὸ Ἐλένης ἐγκώμιον. Et Mich. Phil., *In Aristot. comment.* 118 (I, p. 367, 1) Δεῖ οὖν πρὸς ἄλλο τοῦ κεμένου μεταφέρειν, ὥσπερ καὶ Ἰσοκράτης ποιεῖ· μὴ δυνηθεὶς γὰρ αὐτόθι τὴν Ἐλένην ἐγκωμιάσαι ἐπαινεῖ τοὺς αὐτῆς ἐραστὰς καὶ ἐκ τούτου συναίγει τὸν ἐπαινον εἰς αὐτήν· ἥς γὰρ οἱ ἥρωες ἤρων, πῶς οὐ καθέστηκεν ἀξία ἐπαίνων; Et M.F. Quint., *Inst.* ii 8.11 (I, p. 419-420, 1) *Nam et longe a materia duci, ut in Helenae laude Isocrates fecerit.*

Sectio (1) 1- (2) 5 i.e. εἰσὶ ... συγγράμ. (fol. 1) mutila in multis in cod. Γ.

(1) 1 sq. Cf. Aristot., *Rhet.* 1414b (I, p. 250-251, 9) Καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικῶσι λόγοις δεῖ οὕτως γράφειν, ὃ τι [γὰρ] ἂν βούληται εὐθὺ εἰπόντα ἐνδοῦναι καὶ συναΐσαι, ὅπερ πάντες ποιοῦσιν. Παράδειγμα τὸ τῆς Ἰσοκράτους Ἐλένης προοίμιον· οὐθὲν γὰρ κοινὸν ὑπάρχει τοῖς ἐριστικοῖς καὶ Ἐλένη. Ἄμα δὲ καὶ ἐὰν ἐκτοπίσῃ, ἀρμόττει, καὶ μὴ ὄλον τὸν λόγον ὁμοειδῆ εἶναι. Aequae ad Anon., *In Aristot. artem rhet.* 228 sq. (p. 384-385, 10) Ὅπερ (τοῦτο ἦτοι τὸ παρεμφαίνειν τὴν ὄλην ὑπόθεσιν ἐν τῷ προοίμῳ) καὶ πάντες οἱ ῥήτορες ποιοῦσιν. Ὁ Ἰσοκράτης ἐπαινεῖ τὴν Ἐλένην ὡς καλὴν καὶ ἐποίησε μικρὸν προοίμιον, ἐν ᾧ ἡ ὄλη ὑπόθεσις παχυμερῶς ἀνεφαίνεται τοῦ λόγου· οἱ δὲ ἐριστικοὶ ἀντέτεινον λέγοντες ψεύδεσθαι τὸν Ἰσοκράτην λέγοντα τὴν Ἐλένην καλὴν (cf. X 14)· οὐ γὰρ καλὴ ἐστίν, εἴ γε αἰτία πολλῶν κακῶν ἐγένετο. Φησὶν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς οὐδὲν οἰκεῖον λέγουσιν ὁ μὲν γὰρ Ἰσοκράτης εἶπε ταύτην καλὴν κατὰ τὸ εἶδος, οἱ δὲ ἐριστικοὶ ἦτοι οἱ σοφισταὶ λέγουσι ταύτην καλὴν κατὰ τὸ ἦθος· ὥστε οὐδὲν καὶ κοινὸν λέγουσι πρὸς τὸν Ἰσοκράτην, ἀλλ' ὁ μὲν Ἰσοκράτης εἶπε ταύτην καλὴν κατὰ ἄλλο σημαῖνον τοῦ καλοῦ, οἱ δὲ σοφισταὶ λέγουσι ταύτην οὐ καλὴν κατὰ τὸ ἄλλο σημαῖνον τοῦ οὐ καλοῦ. Παράδειγμα δὲ τοῦ πάντας ποιεῖν τὰ προοίμια τοιαῦτα τὸ προοίμιον, ὃ Ἰσοκράτης ἐποίησε ἐπαινῶν τὴν Ἐλένην.

2-3 καὶ καταγεγραμάσιν οἱ μὲν ... Vide Schol. (I, p. 244) κατασκευὴ τοῦ προοιμίου, πῶς τινὲς ἀτόπους ποιοῦσιν ὑποθέσεις. Ἰστέον ὅτι τρία εἶδη προοιμίων τὰ κεφαλαϊωδέστατα· ἐν μὲν τὸ πρὸς κατηγορίαν τῶν ἐναντιῶν λαμβανόμενον, δευτέρου δὲ τὸ πρὸς θεραπείαν τῶν δικαστῶν, τρίτου τὸ ἔνεκα τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ λέγοντος. Εἰ δὲ τις ἀκριβῶς ζητήσῃ, εὐρήσει ὅτι καὶ τὰ τρία ἔνεκα τοῦ ἰδίου προσώπου τοῦ λέγοντος γίνονται.

μὲν οὐ φάσκοντες οἷόν τ' εἶναι ψευδῆ λέγειν οὐδ' ἀντιλέγειν οὐδὲ δύο λόγων περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἀντειπεῖν, οἱ δὲ διεξιόντες ὡς ἀνδρεία καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη ταῦτόν ἐστι καὶ φύσει μὲν οὐδὲν αὐτῶν ἔχομεν, μία δ' ἐπιστήμη καθ' ἅπάντων ἐστίν, ἄλλοι δὲ περὶ τὰς ξριδας διατριβόντες τὰς οὐδὲν μὲν ὠφελούσας, πράγματα δὲ παρέχειν τοῖς πλησιάζουσι δυναμένας.

(2) Ἐγὼ δ', εἰ μὲν ἑώρων νεωστὶ τὴν περιεργίαν ταύτην ἐν τοῖς λόγοις ἐγγενημένην καὶ τούτους ἐπὶ τῇ καινότητι τῶν εὐρημένων φιλοτιμουμένους, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐθαύμαζον αὐτῶν· νῦν δὲ τίς ἐστίν οὕτως ὀψιμαθῆς, ὅστις οὐκ οἶδε Πρωταγόραν καὶ τοὺς κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον γενομένους σοφιστὰς, ὅτι καὶ τοιαῦτα καὶ πολὺ τούτων πραγματωδέστερα συγγράμματα κατέλιπον ἡμῖν; (3) Πῶς γὰρ ἂν τις ὑπερβάλοιτο Γοργίαν τὸν τολμήσαντα λέγειν, ὡς οὐδὲν τῶν δντων ἐστιν; ἢ Ζήνωνα τὸν ταῦτα δυνατὰ καὶ πάλιν ἀδύνατα πειρώμενον ἀποφαίνειν; ἢ Μέλισσον, ὃς ἀπειρῶν τὸ πλῆθος πεφυκότων τῶν πραγμάτων, ὡς ἐνὸς δντος τοῦ παντός, ἐπεχειρήσεν ἀποδείξει εὐρίσκειν;

(4) Ἄλλ' ὅμως οὕτω φανερώς ἐκείνων ἐπιδειξάντων, ὅτι ῥάδιόν ἐστι, περὶ ὧν ἂν τις πρόθηται, ψευδῆ μηχανήσασθαι λόγον, ἔτι περὶ τὸν τόπον τοῦτον διατριβόντων· οὐδ' ἔχρησιν ἀφεμένους ταύτης τῆς τερθρείας τῆς ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἐξελέγγειν προσποιομένης, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις πολὺν ἤδη χρόνον ἐξεληλεγμένης τὴν ἀλήθειαν διώκειν (5) καὶ περὶ τὰς πράξεις, ἐν αἷς πολιτευόμεθα, τοὺς συνόντας παιδεύειν καὶ περὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν τούτων γυμνάζειν ἐνθυμουμένους, ὅτι πολὺν κρείττον ἐστὶ περὶ τῶν χρησίμων ἐπεικῶς δοξάζειν ἢ περὶ τῶν ἀχρηστῶν ἀκριβῶς ἐπίστασθαι καὶ μικρὸν προέχειν ἐν τοῖς μεγάλοις μᾶλλον ἢ πολὺ διαφέρειν ἐν τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μηδὲν πρὸς τὸν βίον ὠφελούσιν.

(6) Ἄλλὰ γὰρ οὐδενὸς αὐτοῖς ἄλλου μέλει πλὴν τοῦ χρηματίζεσθαι παρὰ

3 λέγειν codd.: λόγον E²s.l. δύο codd.: δύο E 4 ἀνδρεία codd.: ἀνδρία edd. (vide vocabulum in indice nominum) 5 ἐστὶ E vulg.: -ιν codd. 6 καθ' ἅπάντων ΓΕ: κατὰ πάντων ΛΘΔ vulg. διατριβόντες ΓΕ: -τρῖβουσι ΛΘ vulg. 7 πλησιάζουσι ΛΕ vulg.: -σιν Γ (2) 1 δ' εἰ ΓΕ: δὲ εἰ Λ vulg. 1-2 ἐγγενημένην Γ: γεγεν- ΛΕΘΔ vulg. 2 τῇ ante καινότητι om. ΛΘ vulg. εὐρημένων codd.: εὐρημάτων E 3 αὐτῶν ΓΕ: αὐτοῦς Λ vulg. ἐστὶν post ὀψιμαθῆς transt. Λ vulg. 4 οἶδε ΛΕ vulg.: -εν Γ Πρωταγόραν codd. vulg.: Πρωτ- Λ 5 τοιαῦτα ΛΕ vulg.: ταῦτα Γ: τὰ τοιαῦτα Δ ἔτι ante πραγματωδέστερα add. ΛΕΘΔ vulg. πραγματωδέστερα codd.: δυσχερέστερα E²mg (3) 1 τὸν ante τολμήσαντα om. Athan.Soph. 2 καὶ ante δυνατὰ Λ: eras. Λ² (4) 1 οὕτω Γ vulg.: -τως Λ ἐπιδειξάντων Γ: ἀποδ- Λ vulg. ἐστὶ vulg.: -ιν Γ 2 τόπον ΛΘ vulg.: τρέπον Γ 3 τερθρείας ΓΔ: τερθρείας Λ: τεραθείας vulg. (5) 3 ἐστὶ vulg.: -ιν Γ 5 μᾶλλον om. Λ vulg. 6 τὸν βίον codd. vulg.: τὸν om. Mathieu ὠφελούσιν codd.: διαφέρουσιν E²mg (6) 1 παρὰ ΓΕ vulg.: περὶ Λ

(3) 1 Γοργίαν. Cf. Athan. Soph., *Progymn.* 14.180 (I, p. 328, 1) *Διανοία δὲ ὑπεκλίτε τοῦ δέοντος, ὡς καὶ Ἰσοκράτης μαρτυρεῖ οὕτως φάσκων*· τίς γὰρ ἂν ὑπερβάλοιτο Γοργίαν τολμήσαντα λέγειν, ὡς οὐδὲν τῶν δντων ἐστὶ;

τῶν νεωτέρων. Ἔστι δ' ἡ περὶ τὰς ξριδας φιλοσοφία δυναμένη τοῦτο ποιεῖν οἱ γὰρ μήτε τῶν ἰδίων πω μήτε τῶν κοινῶν φροντίζοντες τούτοις μάλιστα χαίρουσι τῶν λόγων, οἱ μὴδὲ πρὸς ἕν χρησιμοὶ τυγχάνουσιν ὄντες.

(7) Τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις πολλὴ συγγνώμη ταύτην ἔχειν τὴν διάνοιαν ἐπὶ γὰρ ἀπάντων τῶν πραγμάτων πρὸς τὰς περιττότητας καὶ τὰς θαυματοποιίας οὕτω διακειμένοι διατελοῦσι τοῖς δὲ παιδεύειν προσποιουμένοις ἄξιον ἐπιτιμᾶν, ὅτι κατηγοροῦσι μὲν τῶν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις ἑξαπατώντων καὶ μὴ δικαίως τοῖς λόγοις χρωμένων, αὐτοὶ δ' ἐκείνων δεινότερα ποιοῦσιν οἱ μὲν γὰρ ἄλλους τινὰς ἐξημίωσαν, οὗτοι δὲ τοὺς συνόντας μάλιστα βλάπτουσιν.

(8) Τοσοῦτον δ' ἐπιδεδωκέναι πεποιθήκασιν τὸ ψευδολογεῖν, ὥστ' ἤδη τινὲς ὀρώντες τούτους ἐκ τῶν τοιούτων ὠφελουμένους τολμῶσι γράφειν, ὡς ἔστιν ὁ τῶν πτωχευόντων καὶ φευγόντων βίος ζηλωτότερος ἢ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ποιοῦνται τεκμήριον, ὡς, εἰ περὶ πονηρῶν πραγμάτων ἔχουσι τι λέγειν, περὶ γε τῶν καλῶν ἀγαθῶν ῥαδίως εὐπορήσουσιν. (9) Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πάντων εἶναι καταγελαστότατον τὸ διὰ τοιούτων λόγων ζητεῖν πείθειν ὡς περὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστήμην ἔχουσιν, ἔξδον αὐτοῖς ἐν οἷς ἐπαγγέλλονται τὴν ἐπίδειξιν ποιεῖσθαι τοὺς γὰρ ἀμφισβητοῦντας τοῦ φρονεῖν καὶ φάσκοντας εἶναι σοφιστὰς οὐκ ἐν τοῖς ἡμελημένοις ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐν οἷς ἅπαντές εἰσιν ἀνταγωνισταί, προσήκει διαφέρειν καὶ κρείττους εἶναι τῶν ἰδιωτῶν. (10) Νῦν δὲ παραπλήσιον ποιοῦσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις προσποιοῖτο κράτιστος εἶναι τῶν ἀθλητῶν ἐνταῦθα καταβαίνων, οὐ μὴδεις ἂν ἄλλος ἀξιώσειεν. Τίς γὰρ ἂν τῶν εὐφρονούντων συμφορὰς ἐπαινεῖν ἐπιχειρήσειεν; Ἀλλὰ δηλον, ὅτι δι' ἀσθένειαν ἐνταῦθα καταφεύγουσιν. (11) Ἔστι γὰρ τῶν μὲν τοιούτων συγγραμμάτων μία τις ὁδός, ἣν οὐθ' εὐρεῖν οὐτε μαθεῖν οὐτε μιμήσασθαι δύσκολόν ἐστιν οἱ δὲ κοινοὶ καὶ πιστοὶ καὶ τούτοις ὅμοιοι τῶν λόγων διὰ πολλῶν ἰδεῶν καὶ καιρῶν δυσκαταμαθήτων εὐρίσκονται τε καὶ λέγονται καὶ τοσοῦτω χαλεπωτέραν ἔχουσι τὴν σύνθεσιν, ὅσῳ περὶ τὸ σεμνύνεσθαι τοῦ σκώπτειν καὶ τὸ σπουδάζειν τοῦ παιζειν ἐπιπονώτερόν ἐστιν. (12) Σημεῖον δὲ μέγιστον τῶν μὲν γὰρ τοὺς βομβυλιούς 2 ἔστι ΛΕ vulg.: -ιν Γ δ' ἡ ΓΕ: δὲ ἡ Λ vulg. φιλοσοφία ΓΕ: φιλονομία ΔΔ vulg. 3 πω om. ΛΘ vulg. 4 χαίρουσι ΛΕ vulg.: -σιν Γ (7) 2 fort. transf. ἀπάντων post πραγμάτων τὰς ante θαυματοποιίας om. Λ vulg. 3 διατελοῦσι ΛΕ vulg.: -σιν Γ 4 ἰδίοις ante συμβολαίοις om. Λ vulg. 5 δ' ἐκείνων ΓΕ: δὲ ἐκ- Λ vulg. 6 οὕτως codd.: αὐτοὶ Ε 7 βλάπτουσιν Γ: -σι ΛΕ vulg. (8) 1 δ' ἐπιδεδωκέναι ΓΕ vulg.: δὲ ἐπιδ- Λ 3 ζηλωτότερος codd.: ζηλότερος Ε ἡ τῶν Benseler.-Blass.: ἡ ὁ τῶν codd. vulg. 4-5 ἔχουσι ΛΕ vulg.: -σιν Γ 5 ἀγαθῶν ΓΕ: καὶ ἀγαθῶν Λ vulg. (9) 2 τοιούτων Ε: τοῦτων τῶν cett. 3 ὡς περὶ ΓΕ vulg.: ὡσπερὶ Λ αὐτοῖς ἐν Ε: ἐν αὐτοῖς cett. 4 ἐπίδειξιν ΓΕ: ἀπόδειξιν ΛΘΔ vulg. 5 ἄλλων Γ: ἄλλων Ἑλλήνων ΛΕΘΔ vulg. (10) 3 ἀξιώσειεν Γ: -σειε ΛΕ vulg. (11) 2 ἔστι ΛΕ vulg.: -ιν Γ 6 ἡ ἐγκωμιάζειν post σεμνύνεσθαι add. Ε 7 ἔστιν Γ: -ι ΛΕ vulg.

(12) 1 βομβυλιούς. Vide Schol. (I, p. 244) οἱ μὲν λέγουσιν εἶδος κανκαλίου, οἱ δὲ εἶδος μυίας, ὡσπερ ἡ ἐμπίς. Cf. aequae ad Harpocr., Lex. 74 (I, p. 291, 15) βομβυλιός.

καὶ τοὺς ἄλλας καὶ τοιαῦτα βουληθέντων ἐπαινεῖν οὐδεὶς πώποτε λόγων ἠπόρησεν, οἱ δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων ἀγαθῶν ἢ καλῶν ἢ τῶν διαφερόντων ἐπ' ἀρετῆ λέγειν ἐπιχειρήσαντες πολὺ καταδεέστερον τῶν ὑπαρχόντων ἅπαντες εἰρήκασιν. (13) Οὐ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐστὶν ἀξίως εἰπεῖν περὶ ἑκατέρων αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν [μικρὰ] ῥάδιον τοῖς λόγοις ὑπερβαλέσθαι, τῶν δὲ χαλεπὸν τοῦ μεγέθους ἐφικέσθαι καὶ περὶ μὲν τῶν δόξαν ἐχόντων σπάνιον εὐρεῖν, ἃ μὴδεις πρότερον εἴρηκε, περὶ δὲ τῶν φαύλων καὶ ταπεινῶν ὅτι ἂν τις τύχη φθεγγάμενος, ἅπαν ἰδίον ἐστίν.

(14) Διὸ καὶ τὸν γράψαντα περὶ τῆς Ἑλένης ἐπαινώ μάλιστα τῶν εὐλέγειν τι βουληθέντων, ὅτι περὶ τοιαύτης ἐμνήσθη γυναικός, ἢ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ δόξῃ πολὺ διήνεγκεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον μικρὸν τι παρέλαθε φησὶ μὲν γὰρ ἐγκώμιον γεγραφέναι περὶ αὐτῆς, τυγχάνει δ' ἀπολογίαν εἰρηκῶς ὑπὲρ τῶν ἐκείνη πεπραγμένων. (15) Ἔστι δ' οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν οὐδὲ περὶ τῶν αὐτῶν ἔργων ὁ λόγος, ἀλλὰ πᾶν τοῦναντίον ἀπολογεῖσθαι μὲν γὰρ προσήκει περὶ τῶν ἀδικεῖν αἰτίαν ἐχόντων, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ἀγαθῷ τινα διαφέροντας. Ἴνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ ῥᾶστον ποιεῖν, ἐπι-

(12) 2 καὶ (τὰ add. E) τοιαῦτα βουληθέντων ἐπαινεῖν codd.: ἐπαινούτων Lex.Seg. 4 π post ἀρετῆ add. ΛΘΔ: post λέγειν E λέγειν codd.: [τὸ λέγειν] vulg. (13) 1 γνώμης ΓΛΕ²mg: διανοίας E 2 μικρὰ del. Coraes 4 ἢ ΓΕ: δ ΛΘ vulg. εἴρηκε E vulg.: -εν ΓΛ 5 ἔστιν Γ: -ι ΛΕ vulg. (14) 4 παρέλαθε ΛΕ vulg.: -εν Γ μὲν post φησὶ om. ΛΘ vulg. (15) 1 ἔστι ΛΕ vulg.: -ιν Γ δ' οὐκ Γ vulg.: δὲ οὐκ Λ 2 ἔργων ΛΘ vulg.: om. Γ, add. Γ²: del. Blass. qui ἀνθρώπων maluit: cruce[m] posuit Mathieu ἀλλὰ πᾶν ΓΕ: ἀλλ' ἅπαν Γ²Λ vulg.

ζῶον παραπλήσιον μελίττῃ, ὠνομασμένον ἀπὸ τοῦ βόμβου Ἰσοκράτης Ἑλένης ἐγκωμῶ. Et Lex. Seg. beta 85 (I, p. 387, 2) βομβύλιον Ἰσοκράτης Ἑλένη. Τῶν μὲν γὰρ τοὺς βομβυλιούς καὶ τοὺς ἄλλας ἐπαινούτων.

(14) 1 τὸν γράψαντα περὶ τῆς Ἑλένης. Vide Schol. (I, p. 244) Πολυκράτην λέγει τὸν σοφιστήν.

3 τῷ κάλλει. Cf. Anon., In Aristot. artem rhet. 228 sq. (I, p. 384-385, 10) Ὅπερ (τοῦτο ἦτοι τὸ παρεμφαίνειν τὴν ὄλην ὑπόθεσιν ἐν τῷ προοίμῳ) καὶ πάντες οἱ ῥήτορες ποιοῦσιν. Ὁ Ἰσοκράτης ἐπαινεῖ τὴν Ἑλένην ὡς καλὴν καὶ ἐποίησε μικρὸν προοίμιον, ἐν ᾧ ἡ ὄλη ὑπόθεσις παχυμερῶς ἀνεφαίνετο τοῦ λόγου οἱ δὲ ἐριστικοὶ ἀντέτεινον λέγοντες ψεύδεσθαι τὸν Ἰσοκράτην λέγοντα τὴν Ἑλένην καλὴν οὐ γὰρ καλὴ ἐστίν, εἴ γε αἰτία πολλῶν κακῶν ἐγένετο. Φησὶν οὖν ὁ Ἀριστοτέλης, ὡς οὐδὲν οἰκείον λέγουσιν ὁ μὲν γὰρ Ἰσοκράτης εἶπε ταύτην καλὴν κατὰ τὸ εἶδος, οἱ δὲ ἐριστικοὶ ἦτοι οἱ σοφισταὶ λέγουσι ταύτην καλὴν κατὰ τὸ ἦθος ὥστε οὐδὲν καὶ κοινὸν λέγουσι πρὸς τὸν Ἰσοκράτην, ἀλλ' ὁ μὲν Ἰσοκράτης εἶπε ταύτην καλὴν κατὰ ἄλλο σημαῖνον τοῦ καλοῦ, οἱ δὲ σοφισταὶ λέγουσι ταύτην οὐ καλὴν κατὰ τὸ ἄλλο σημαῖνον τοῦ οὐ καλοῦ. Παράδειγμα δὲ τοῦ πάντας ποιεῖν τὰ προοίμια τοιαῦτα τὸ προοίμιον, ὃ Ἰσοκράτης ἐποίησε ἐπαινῶν τὴν Ἑλένην.

4 ἐγκώμιον γεγραφέναι. Vide Schol. (I, p. 244) συμπέρασμα τοῦ προοιμίου διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ πρότασις καὶ ἡ κατασκευὴ ἐλήφθη.

τιμᾶν τοῖς ἄλλοις μηδὲν ἐπιδεικνύς τῶν ἑμαυτοῦ, πειράσομαι περὶ τῆς αὐτῆς ταύτης εἰπεῖν παραλιπῶν ἅπαντα [τὰ] τοῖς ἄλλοις εἰρημένα.

(16) Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιήσομαι τοιαύτην τοῦ γένους αὐτῆς. Πλείστων γὰρ ἡμιθέων ὑπὸ Διδὸς γεννηθέντων μόνης ταύτης γυναικὸς πατὴρ ἠξίωσε κληθῆναι. Σπουδάσας δὲ μάλιστα περὶ τε τὸν ἐξ Ἀλκμήνης καὶ τοὺς ἐκ Λήδας, τοσοῦτ᾽ μᾶλλον Ἑλένην Ἡρακλέους προτιμήσεν, ὥστε τῷ μὲν ἰσχὺν ἔδωκεν, ἢ βίαν τῶν ἄλλων κρατεῖν δύναται, τῇ δὲ κάλλος ἀπένευμεν, ὃ καὶ τῆς ῥώμης αὐτῆς ἀρχεῖν πέφυκεν. (17) Εἰδὼς δὲ τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰς λαμπρότητας οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' ἐκ τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀγώνων γιγνομένας καὶ βουλόμενος αὐτῶν μὴ μόνον τὰ σώματ' εἰς θεοὺς ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς δόξας ἀειμνήστους καταλιπεῖν, τοῦ μὲν ἐπίπτονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον κατέστησε, τῆς δὲ περιβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν ἐποίησεν.

5 τῆς om. ΛΕ vulg. 6 τὰ seclusi. (16) 1 τοιαύτην Γ: τὴν ἀρχὴν ΛΕΘ vulg. 2 ὑπὸ Διδὸς γεννηθέντων ΓΕ: γεννηθέντων ὑπὸ Διδὸς Λ vulg. τῆς post ταύτης add. ΛΘ vulg 3-4 καὶ τοὺς ἐκ Λήδας om. Λ: add. Λ²mg 5 ἔδωκεν (-ε Λ) Λ vulg.: δέδωκεν ΓΔΕ ἀπάντων post ἄλλων add. Λ vulg. δύναται codd. vulg.: δύναται Λ: corr. Λ² (17) 1-2 τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰς λαμπρότητας ΓΕ: τὰς λαμπρ- καὶ τὰς ἐπιφ- Λ vulg. 3 καὶ βουλόμενος ΓΛ vulg.: καὶ om. ΔΕ: fort. βουλόμενος δ' Mathieu αὐτῶν codd.: αὐτοῖς vulg. σώματ' εἰς Γ: -τα εἰς vulg. 5 κατέστησε ΛΕ Schol. in Dem. vulg.: -εν Γ: ἐποίησε Alex. περιβλεπτον καὶ om. Alex. 5-6 ἐποίησεν Γ: -σε ΛΕ vulg.: κατέστησε Alex.: ἐπήγαγεν Schol. in Dem.

(16) 4 Ἑλένην Ἡρακλέους. Cf. Schol., *In Dem.* 20.169 (I, p. 402, 16): *Καὶ Ἰσοκράτης γὰρ ἐν τῷ τῆς Ἑλένης ἐγκωμίῳ συγκρίων τὴν Ἑλένην τῷ Ἡρακλεῖ οὐκ ἀπὸ τῶν πράξεων αὐτὴν ἐγνώρισεν, ἀλλὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ῥώμην μόνην ἀντέθηκε τῷ κάλλει.*

(17) 4-6 τοῦ μὲν ... ἐποίησεν. Cf. Alex., *De fig.* 35.30 (I, p. 312, 3) *Ὁμοιοτέλετον δὲ ἔστιν, ὅταν εἰς τὸ αὐτὸ μῦθον πλεονάκις καταλήγωμεν, ὡς ἔχει τὸ Ἰσοκρατικόν, τοῦ μὲν ἐπίπτονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησε, τῆς δὲ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησε. Sim. ibidem 40.2 in textu correcto (I, p. 312, 5) Πάρισόν ἐστιν, ὅταν δύο ἢ πλείονα κῶλα συνενωθέντα μάλιστα μὲν καὶ τὰς συλλαβὰς ἴσας ἔχη, ἀλλὰ γε καὶ τὸν ἀριθμὸν τὸν ἴσον ἐν πᾶσι λαμβάνη, ὡς ἔχει τὸ προειρημένον Ἰσοκρατικόν, τοῦ μὲν ἐπίπτονον καὶ φιλοκίνδυνον βίον κατέστησε, τῆς δὲ περιβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν ἐποίησεν. Cf. aequae Tiber., *De fig. Dem.* 33 (I, p. 318, 1) *Καὶ ὁμοιοτέλετον μὲν, οἷον τὸ Ἰσοκράτους ἐν Ἑλένη* τοῦ μὲν ἐπίπτονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησε, τῆς δὲ περιβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησεν· *τὸ γὰρ ἐποίησε καὶ κατέστησεν· ἰσοσύλλαβόν ἐστι καὶ ὅμοιον τῷ τόνῳ.* Et Schol., *In Dem.* 1.77c (I, p. 401, 3) *Καὶ Ἰσοκράτης* τοῦ μὲν ἐπίπτονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον κατέστησε, τὴν δὲ περιβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν ἐπήγαγεν. Et Anon., *In Hermog. Prol.* vii 1032 (I, p. 407, 22) *Ὁμοιοτέλετον μὲν, οἷον τὸ Ἰσοκράτους ἐν Ἑλένη* τοῦ μὲν ἐπίπτονον καὶ φιλοκίνδυνον τὸν βίον ἐποίησε, τῆς δὲ περιβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν κατέστησε· *τὸ γὰρ ἐποίησε καὶ κατέστησεν ἰσοσύλλαβον καὶ ὅμοιον τῷ τόνῳ.**

(18) Καὶ πρῶτον μὲν Θησεὺς ὁ λεγόμενος μὲν Αἰγέως, γενομένος δ' ἐκ Ποσειδῶνος, ἰδὼν αὐτὴν οὐπω μὲν ἀκμάζουσαν, εἶδει δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσαν, τοσοῦτον ἠττήθη τοῦ κάλλους ὃ κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος, ὥσθ' ὑπαρχούσης αὐτῷ καὶ πατρίδος μεγίστης καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης ἡγησάμενος οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος, (19) ἐπειδὴ παρὰ τῶν κυρίων οὐχ οἶός τ' ἦν αὐτὴν λαβεῖν, ἀλλ' ἐπέμενον τὴν τε τῆς παιδὸς ἡλικίαν καὶ τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς Πυθίας, ὑπεριδὼν τὴν ἀρχὴν τὴν Τυνδάρεω καὶ καταφρονήσας τῆς ῥώμης τῆς Κάστορος καὶ Πολυδεύκουσ καὶ πάντων τῶν ἐν Λακεδαίμονι δεινῶν ὀλιγορήσας, βία λαβὼν αὐτὴν εἰς Ἄφιδναν τῆς Ἀττικῆς κατέθετο (20) καὶ τοσαύτην χάριν ἔσχε Πειρίθῳ τῷ μετασχόντι τῆς ἀρπαγῆς, ὥστε βουληθέντος αὐτοῦ μνηστεῦσαι Κόρην τὴν Διδὸς καὶ Δήμητρος καὶ παρακαλοῦντος ἐπὶ τὴν εἰς Ἄδου κατάβασιν, ἐπειδὴ συμβουλευῶν οὐχ οἶός τ' ἦν ἀποτρέπειν, προδήλου τῆς συμφορᾶς οὔσης, ὅμως αὐτῷ συνηκολούθησε, νομίζων ὀφείλειν τοῦτον τὸν ἔρανον μηδενὸς ἀποστήναι τῶν ὑπὸ Πειρίθου προσταχθέντων, ἀνθ' ὧν ἐκεῖνος αὐτῷ συνεκινδύνευσεν.

(21) Εἰ μὲν οὖν ὃ ταῦτα πράξας εἰς τὴν τῶν τυχόντων, ἀλλὰ μὴ τῶν πολλῶν διενεγκόντων, οὐκ ἂν πω δηλὸς ἦν ὁ λόγος πότερον Ἑλένης ἔπαινος ἢ κατηγορία Θησεῶς ἐστί· νῦν δὲ τῶν μὲν ἄλλων τῶν εὐδοκμησάντων εὐρήσομεν

(18) 1 δ' ἐκ ΓΕ: δὲ ἐκ Λ vulg. 2 εἶδει codd. vulg.: ἦδη Γ: corr. Γ² 3 ὃ om. ΛΕΘ vulg. 3-4 ὥσθ' ὑπαρχούσης ΓΕ vulg.: ὥστε ὑπαρ- Λ (19) 2 ἐπέμενον ΓΕ: ἀνέμενον ΛΘ vulg. ἡλικίαν bis in Λ: corr. Λ² 4 τε post Κάστορος inser. Γ²s.l.E 3 κατέθετο ΓΔ: ἐκόμισεν Γ²mg: ἐκόμισε ΛΕ vulg. (20) 2 ἔσχε ΛΕ vulg.: -εν Γ 3 αὐτὸν post παρακαλοῦντος add. ΛΕ vulg. τὴν om. Schol. in Pind 4 εἰς om. Λ Schol. in Pind vulg. 5 συνηκολούθησε ΛΕ vulg.: -σεν Γ 6 fort. τὸν ἔρανον τοῦτον προσταχθέντων ΓΕ: προσταττομένων Λ Schol. in Pind vulg.: πραχθέντων Θ (21) 3 ἐστί ΛΕ vulg.: -ίν Γ

(18) 1 sq. Θησεὺς ... Cf. Aristot., *Rhet.* 1399a (I, p. 250, 4) *Καὶ περὶ τῆς Ἑλένης, ὡς Ἰσοκράτης ἐγράψεν, ὅτι σπουδαία, εἶπερ Θησεὺς ἐκρινεν.* Cf. etiam Ps.-Lucian., *Dem. enc.* viii 10 (I, p. 300-301, 1) *Τὸ δὲ ἐγκώμιον οὐκ ἂν ἀπαρτᾶν ἐνομιζόμεν, ἐν νόμῳ τοῖς ἐπαίνοις δν ἐκ τῶν πατρίδων ἐπικοομεῖν τοὺς ἐπαινουμένους. Ἰσοκράτης δὲ παρεμπόρευμα τῆς Ἑλένης φέρων ἐνέθηκε τὸν Θησεῖα.*

(19) 5 βία λαβὼν αὐτὴν εἰς Ἄφιδναν τῆς Ἀττικῆς κατέθετο. Cf. Anon., *In Aristot. artem rhet.* 138 (I, p. 383, 2) *Καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐγράψεν, ὅτι σπουδαία ἦν ἡ Ἑλένη, ἐπεὶ καὶ ὁ Θησεὺς σπουδαίαν κρίνας αὐτὴν ἤρπαξεν (cf. aequae X 41).*

(20) 1-6 καὶ τοσαύτην ... προσταχθέντων. Cf. Schol., *In Pind.* O 1.62 (I, p. 410, 1) *Ἐρανος καὶ ἡ ἀνταπόδοσις, ἡ ἀντίχαρις, Ἰσοκράτης ἐν τῷ τῆς Ἑλένης ἐγκωμίῳ περὶ τοῦ Θησεῶς διεξιῶν φησι* Καὶ τοσαύτην χάριν ἔσχε Πειρίθῳ, τῷ μετασχόντι τῆς ἀρπαγῆς, ὥστε, βουληθέντος αὐτοῦ μνηστεῦσαι κόρην τὴν Διδὸς καὶ Δήμητρος, καὶ παρακαλοῦντος ἐπὶ ἄδου κατάβασιν, ἐπειδὴ συμβουλευῶν οὐχ οἶός τ' ἦν ἀποτρέπειν, προδήλου τῆς συμφορᾶς οὔσης, ὅμως αὐτῷ συνηκολούθησε, νομίζων ὀφείλειν τοῦτον τὸν ἔρανον, μηδενὸς ἀποστήναι τῶν ὑπὸ Πειρίθου προσταττομένων.

τὸν μὲν ἀνδρείας, τὸν δὲ σοφίας, τὸν δ' ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων μερῶν ἀπεστερημένον, τοῦτον δὲ μόνον οὐδ' ἑνὸς ἐνδεᾶ γενόμενον, ἀλλὰ παντελῆ τὴν ἀρετὴν κτησάμενον. (22) Δοκεῖ δέ μοι πρέπειν περὶ αὐτοῦ καὶ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν ἡγοῦμαι γὰρ ταύτην μεγίστην εἶναι πίστιν τοῖς βουλομένοις Ἑλένην ἐπαινεῖν, ἣν ἐπιδειξώμεν τοὺς ἀγαπήσαντας καὶ θαυμάσαντας ἐκείνην αὐτοὺς τῶν ἄλλων θαυμαστοτέρους ὄντας.

Ὅσα μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῶν γέγονεν, εἰκότως ἂν ταῖς δόξαις ταῖς ἡμετέραις αὐτῶν διακρίνομεν, περὶ δὲ τῶν οὕτω παλαιῶν προσήκει τοῖς κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον εὖ φρονήσασιν ὁμοιοῦντας ἡμᾶς φαίνεσθαι. (23) Κάλιστον μὲν οὖν ἔχω περὶ Θησέως τοῦτ' εἰπεῖν, ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἡρακλεῖ γενόμενος ἐνάμιλλον τὴν αὐτοῦ δόξαν πρὸς τὴν ἐκείνου κατέστησεν. Οὐ γὰρ μόνον τοῖς ὄπλοις ἐκοσμήσαντο παραπλησίους, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς πρέποντα τῇ συγγενείᾳ ποιοῦντες. Ἐξ ἀδελφῶν γὰρ γεγονότες, ὁ μὲν ἐκ Διός, ὁ δ' ἐκ Ποσειδῶνος, ἀδελφὰς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔσχον. Μόνοι γὰρ οὗτοι τῶν προγεγενημένων ὑπὲρ τοῦ βίου τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἀθληταὶ κατέστησαν.

(24) Συνέβη δὲ τὸν μὲν ὀνομαστοτέρους καὶ μεῖζους, τὸν δ' ὠφελιμωτέρους καὶ τοῖς Ἑλληνισιν οἰκιοτέρους ποιήσασθαι τοὺς κινδύνους. Τῷ μὲν γὰρ Εὐρυσθεὺς προσέτατε τὰς τε βοῦς τὰς ἐκ τῆς Ἐρυθείας ἀγαγεῖν καὶ τὰ μῆλα τὰ τῶν Ἐσπερίδων ἐνεγκεῖν καὶ τὸν Κέρβερον ἀναγαγεῖν καὶ τοιούτους ἄλλους πόνους, ἐξ ὧν ἡμελλεν οὐ τοὺς ἄλλους ὠφελήσειν, ἀλλ' αὐτὸς κινδυνεύσειν (25) ὁ δ' αὐτὸς αὐτοῦ κύριος ὧν τούτους προηρεῖτο τῶν ἀγῶνων, ἐξ ὧν ἡμελλεν ἢ τῶν Ἑλλήνων ἢ τῆς αὐτοῦ πατρίδος εὐεργέτης γενήσεσθαι. Καὶ τὸν τε ταῦρον τὸν ἀνεθέντα μὲν ὑπὸ Ποσειδῶνος, τὴν δὲ χώραν λυμαινόμενον, ὃν πάντες οὐκ ἐτόλμων ὑπομένειν, μόνος χειρωσάμενος μεγάλου φόβου καὶ πολλῆς ἀπορίας τοὺς οἰκοῦντας τὴν πόλιν ἀπήλλαξε·

4 ἀνδρείας codd. vulg.: ἀνδρείας edd. 5 οὐδ' ἑνὸς Benseler.: οὐδενὸς ΓΔΕΘ vulg.: οὐθ' ἑνὸς Λ (22) 1 πρέπειν om. Λ vulg. (23) 2 ἔχω post εἰπεῖν transt. Λ vulg. 3 ἐνάμιλλον ΓΕ: ἐφ- ΛΘ vulg. αὐτοῦ edd.: ἐαντοῦ Λ vulg.: αὐτοῦ ΓΕ 4 παραπλησίους ΓΔΕ: -σίως Λ vulg. 6 γὰρ ΓΕ: δὲ Λ vulg. 8 ἐκ ΓΕ vulg.: δὲ ἐκ Λ 7 τῶν προγεγενημένων locus incertus in π89 [ὑπε]ρ τοῦ π89 τοῦ τῶν ΓΕπ89: τῶν Λ vulg. (24) 1 δὲ post συνέβη om. π89 τον δ' (cum apostropho) π89 1-2 ὠφελιμωτέρους codd. vulg.: ὠφελιμωτατους π89 3 προσέτατε ΛΕ vulg.: -εν Γ ἐκ τῆς ΓΕ: ἐξ ΛΘ vulg. ἀγαγεῖν ΛΘ vulg.: ἄγειν ΓΔΕ 4 τὰ τῶν ΓΔ: τῶν Λ vulg. 5 ἄλλους πόνους ΓΕ: πόνους ἄλλους Λ vulg. (25) 1 αὐτοῦ Γ vulg.: αὐτοῦ ΛΕ προηρεῖτο ΓΕ: προήρητο Λ vulg. 2 ἡμελλεν Γ: ἔμελλεν Λ vulg.: ἤπιζεν Γ²mg ΔΕ αὐτοῦ Γ: ἐαντοῦ Λ vulg.: αὐτοῦ Ε 2-3 γενήσεσθαι ΓΕ: νομισθήσεσθαι Λ vulg. 5 πολλῆς ΓΕ: μεγάλης ΛΘ vulg. πάντας ante τοὺς add. ΛΘ vulg. ἀπήλλαξε ΛΕ vulg.: -εν Γ

(22) 3 sq. Cf. Anon., *In Aristot. elench.* 82.11 (I, p. 387, 1) *Καὶ ὁ Ἰσοκράτης ἐπιαινῶν τὴν Ἑλένην ἐπὶ τοὺς ἐραστὰς αὐτῆς ἐκλίνε καὶ δι' ἐκείνων ἐθαύμασεν· οὐ γὰρ εἶχεν ἐκ τῶν κατ' αὐτῆν.*

(26) καὶ μετὰ ταῦτα Λαπίθαις σύμμαχος γενόμενος, στρατευσάμενος ἐπὶ Κενταύρους τοὺς διφρῆεις, οἳ καὶ τάχει καὶ ῥώμῃ καὶ τόλμῃ διενεγκόντες τὰς μὲν ἐπόρθουν, τὰς δ' ἡμελλον, ταῖς δ' ἠπειλοῦν τῶν πόλεων, τούτους μάχη νικήσας εὐθύς μὲν αὐτῶν τὴν ὕβριν ἔπαυσεν, οὐ πολλῶ δ' ὕστερον τὸ γένος ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνισεν. (27) Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τὸ τέρας τὸ τραφὲν μὲν ἐν Κρήτῃ, γενόμενον δ' ἐκ Πασιφάης τῆς Ἥλιου θυγατρὸς, ᾧ κατὰ μαντεῖαν δασμὸν τῆς πόλεως δις ἐπτὰ παῖδας ἀποστελλούσης, ἰδὼν αὐτοὺς ἀγομένους καὶ πανδημεῖ προπεμπομένους ἐπὶ θάνατον ἄνομον καὶ προὔπτον καὶ πενθουμένους ἔτι ζῶντας, οὕτως ἠγανάκτησεν, ὥσθ' ἠγήσατο κρείττον εἶναι τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ἄρχων τῆς πόλεως τῆς οὕτως οἰκτρὸν τοῖς ἐχθροῖς φόρον ὑποτελεῖν ἠναγκασμένης. (28) Σύμπλους δὲ γενόμενος καὶ κρατήσας φύσεως ἐξ ἀνδρὸς μὲν καὶ ταύρου μεμιγμένης, τὴν δ' ἰσχὺν ἐχούσης, οἴαν προσήκει τὴν ἐκ τοιούτων σωμάτων συγκειμένην, τοὺς μὲν παῖδας διασώσας τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκε, τὴν δὲ πόλιν οὕτως ἀνόμου καὶ δεινοῦ καὶ δυσάπαλλάκτου προστάγματος ἠλευθέρωσεν.

(29) Ἀπορῶ δ' ὅτι χηρῶμαι τοῖς ἐπιλοίοις ἐπιστὰς γὰρ ἐπὶ τὰ Θησέως ἔργα καὶ λέγειν ἀρχάμενος περὶ αὐτῶν ὀκνῶ μὲν μεταξὺ παύσασθαι καὶ παραλιπεῖν τὴν τε Σκίρωνος καὶ Κερκύονος καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων παρανομίαν, πρὸς οὗς ἀνταγωνιστῆς γενόμενος ἐκείνος πολλῶν καὶ μεγάλων συμφορῶν τοὺς Ἑλληνας ἀπήλλαξεν· αἰσθάνομαι δ' ἔμαυτὸν ἔξω φερόμενον τῶν καιρῶν καὶ δέδοικα μὴ τισι δόξω περὶ τούτου μᾶλλον σπουδάζειν ἢ περὶ ἧς τὴν ἀρχὴν ὑπεθέμην. (30) Ἐξ ἀμφοτέρων οὖν τούτων αἰροῦμαι τὰ μὲν πλεῖστα παραλιπεῖν διὰ τοὺς δυσκόλως ἀκροωμένους, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡς ἂν δύναμαι συντομώτατα διελεῖν, ἵνα τὰ μὲν ἐκείνοις, τὰ δ' ἔμαυτῷ χαρίσωμαι καὶ μὴ παντάπασιν ἠττηθῶ τῶν εἰθισμένων φθονεῖν καὶ τοῖς λεγομένοις ἅπασιν ἐπιτιμᾶν.

(31) Τὴν μὲν οὖν ἀνδρείαν ἐν τούτοις ἐπεδείξατο τοῖς ἔργοις, ἐν οἷς αὐτὸς καθ' αὐτὸν ἐκινδύνευσεν, τὴν δ' ἐπιστήμην, ἣν εἶχε πρὸς τὸν πόλεμον, ἐν ταῖς μάχαις, ἐν αἷς μεθ' ὄλης τῆς πόλεως ἠγωνίσαστο, τὴν δ' εὐσέβειαν τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς ἐν τε ταῖς Ἀδράστου καὶ ταῖς τῶν παιδῶν τῶν Ἡρακλέους ἰκετείαις τοὺς μὲν γὰρ μάχη νικήσας Πελοποννησίου διέσωσε· τῷ δὲ τοὺς ὑπὸ τῆ Καδμείᾳ τελευτήσαντας βία Θηβαίων θάψαι παρέδωκε· τὴν δ' ἄλλην ἀρε-

(26) 1 καὶ ante στρατευσάμενος add. ΛΕ vulg.: inser. Γ²s.l. 2 καὶ τόλμη om. Γ: add. Γ² 3 δ' ἡμελλον ΓΕπ89: δὲ ἔμελλον Λ: δ' ἔμ- vulg. 8 ἠπειλοῦν ΓΕ[π89] vulg.: δὲ ἠπ- Λ 4 χρόνῳ post ὕστερον add. ΓΕ 5 ἠφάνισεν Γ: -ε ΛΕ vulg. (27) 1 δὲ om. Λ 2 δ' ἐκ ΓΕ vulg.: δὲ ἐκ Λ 4 πανδημεῖ ΓΕ vulg.: πάνδημον Λ 6 ζῆν Γ: ζῆν αἰσχωρῶς ΛΔΕ vulg. ἄρχων om. Δ (28) 3 τοιούτων σωμάτων ΓΕ: σωμάτων τοιούτων Λ vulg. 4 ἀπέδωκε Ε: -εν codd. vulg. 5 δυσάπαλλάκτου codd. vulg.: δυσάπαράλλάκτου Γ: corr. Γ² (29) 1 δ' ὅτι ΓΕ vulg.: δὲ ὅτι Λ χηρῶμαι Γ: χηρῶμαι ΛΕ vulg. 3 τε om. ΛΘ vulg. Σκίρωνος ΓΕ: Σκείρ- Λ vulg. 6 τισι ΛΕ vulg.: -σιν Γ (31) 1 ἀνδρείαν codd.: ἀνδρείαν vulg. 2 ἐκινδύνευσεν ΛΕ vulg.: -σεν Γ εἶχε ΛΕ vulg.: -εν Γ 6 τῆ Καδμείᾳ ΓΕ: τὴν Καδμείαν ΛΘ vulg. παρέδωκε ΛΕ vulg.: -σεν Γ δ' ἄλλην ΓΕ: δὲ ἄλ- Λ

(42) Αφροδίτης δὲ τὸν γάμον τὸν Ἑλένης, τῶν μὲν σωματίων οὐ δυνηθεὶς λαβεῖν διάγνωσιν, ἀλλ' ἤτηθεὶς τῆς τῶν θεῶν ὄψεως, τῶν δὲ δωρεῶν ἀναγκασθεὶς γενέσθαι κριτῆς, εἴλετο τὴν οἰκειότητα τὴν Ἑλένης ἀντὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὐ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποβλέψας (καίτοι τοῦτο τοῖς εὖ φρονοῦσι πολλῶν αἰρετώτερον ἐστίν, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπὶ τοῦθ' ὤρμησεν), (43) ἀλλ' ἐπεθύμησε Διδὸς γενέσθαι κηδεστῆς νομίζων πολὺ μείζω καὶ καλλίω ταύτην εἶναι τὴν τιμὴν ἢ τὴν τῆς Ἀσίας βασιλείαν καὶ μεγάλας μὲν ἀρχὰς καὶ δυναστείας καὶ φαύλοις ἀνθρώποις ποτὲ παραγίνεσθαι, τοιαύτης δὲ γυναικὸς οὐδένα τῶν ἐπιγινομένων ἀξιωθήσεσθαι, πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲν ἂν κτήμα κάλλιον καταλιπεῖν τοῖς παισὶν ἢ παρασκευάσας αὐτοῖς, ὅπως μὴ μόνον πρὸς πατρός, ἀλλὰ καὶ πρὸς μητρὸς ἀπὸ Διδὸς ἔσονται γεγονότες. (44) Ἠπίστατο γὰρ τὰς μὲν ἄλλας εὐτυχίας ταχέως μεταπιπτούσας, τὴν δ' εὐγένειαν αἰεὶ τοῖς αὐτοῖς παραμένουσαν, ὥστε ταύτην μὲν τὴν αἴρεσιν ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ γένους ἔσεσθαι, τὰς δ' ἑτέρας δωρεὰς ὑπὲρ τοῦ χρόνου μόνον τοῦ καθ' αὐτόν.

(45) Τῶν μὲν οὖν εὖ φρονοῦντων οὐδεὶς ἂν τοῖς λογισμοῖς τούτοις ἐπιτιμήσειε, τῶν δὲ μηδὲν πρὸ τοῦ πράγματος ἐνθυμουμένων, ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον μόνον σκοποῦμένων ἤδη τινὲς ἐλοιδορήσαν αὐτόν ὡς τὴν ἄνοιαν, ἐξ ὧν ἐβλασφήμησαν περὶ ἐκείνου, ῥάδιον ἅπασι καταμαθεῖν. (46) Πῶς γὰρ οὐ καταγέλαστον πεπόνθασιν, εἰ τὴν αὐτῶν φύσιν ἰκανωτέραν εἶναι νομίζουσι τῆς ὑπὸ τῶν θεῶν προκριθείσης; Οὐ γὰρ δὴ που περὶ ὧν εἰς τοσαύτην ἔριν κατέστησαν τὸν τυχόντα διαγνώσασθαι κύριον ἐποίησαν, ἀλλὰ δηλον, ὅτι τοσαύτην ἔσχον σπουδὴν ἐκλέξασθαι κριτὴν τὸν βέλτιστον, ὅσηνπερ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐπιμέλειαν ἐποίησαντο. (47) Χρὴ δὲ σκοπεῖν ὁποῖός τις ἦν καὶ δοκιμάζειν αὐτὸν οὐκ ἐκ τῆς ὀργῆς τῆς τῶν ἀποτυχουσῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν

(42) 3 τὴν Ἑλένης ΓΕ: τῆς Ἑλένης ΛΘ vulg. 4 καὶ ante τοῦτο add. ΓΕ φρονοῦσι Λ vulg.: -σιν Γ (43) 1-2 ἐπεθύμησε ΛΕ vulg.: -σεν Γ 2 καὶ κληθῆναι post γενέσθαι add. Γ²mgΛΕ vulg. 4 παραγίνεσθαι ΓΕ: παραγενήσεσθαι ΛΘπ90 vulg. 5 οὐδένα codd. vulg.: [ο]υθενα π90 ἐπιγινομένων codd.: -γιν- [π90] vulg. 5-6 κτήμα κάλλιον ΓΕπ90: κάλλιον κτήμα Λ vulg. 6 μὴ μόνον ΓΕ[π90]: καὶ ΛΘ vulg. 7 ἀλλὰ καὶ ΓΕ[π90]: καὶ ΛΘ vulg. (44) 2 ταχέως codd. vulg.: εὐχερῶς Δ²mgE²mgΘ δ' εὐγένειαν ΓΕ vulg.: δὲ εὐγ- Λ 4 μόνον Γ: μόνου ΛΕ vulg. 5 αὐτόν Ε: ἑαυτὸν Λ vulg.: αὐτόν Γ (45) 1-2 ἐπιτιμήσειε Ε: -εν codd. vulg. 3 σκοποῦμένων ΓΕ: σκοποῦντων ΛΘ vulg. (46) 2 καταγέλαστον ΓΕπ90: -στότατον ΛΘ vulg. αὐτῶν Γ: corr. ex αὐτῶν Ε²: ἑαυτῶν Λ vulg.: αυτων π90 φύσιν codd. π90 vulg.: ψυχὴν Γ²mg νομίζουσι ΛΕ vulg.: -σιν Γπ90: -ν del. Γ² 3 δὴ που ΓΕπ90: δὴ ΛΘ vulg. ἔριν ΓΔΕπ90: φιλονεικίαν ΛΘ vulg. 5 ἐκλέξασθαι κριτὴν ΓΕ: ὥστε εἰκλε]ξασθαι κριτην π90: κριτὴν ἐκλέξασθαι Λ vulg. ὅσηνπερ ΓΕ: ὀσηνπερ π90: ὄσην περὶ ΛΘ vulg.: ὄσηνπερ περὶ Blass. (47) 2 τῆς τῶν ΓΕ[π90]: τῶν ΛΘ vulg.

(42) 2 sq. Cf. Anon., *In Aristot. artem rhet.* 57 (I, p. 383, 1) *Κἂν μὴ εἰς αὐτὸν εὐπορήσῃ, ἀντιπαράβαλλε πρὸς ἄλλον τὸν συγκρινόμενον, ὅπερ Ἰσοκράτης ἐποίησεν παρβαλὼν τὴν Ἑλένην τῇ Αφροδίτῃ διὰ τὸ κάλλος.*

ἅπασαι βουλευσάμεναι προεῖλοντο τὴν ἐκείνου διάνοιαν. Κακῶς μὲν γὰρ παθεῖν ὑπὸ τῶν κρειττόνων οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς μηδὲν ἐξημαρτηκότας τοιαύτης δὲ τιμῆς τυχεῖν ὥστε θνητὸν ὄντα θεῶν γενέσθαι κριτὴν, οὐχ οἶόν τε μὴ οὐ τὸν πολὺ τῇ γνώμῃ διαφέροντα.

(48) Θαυμάζω δ', εἴ τις οἶεται κακῶς βεβουλευσθαι τὸν μετὰ ταύτης ζῆν ἐλόμενον, ἧς ἔνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀποθνήσκουσιν ἠθέλησαν. Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀνόητος, εἰ τοὺς θεοὺς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονικούντας αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησε καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς κακείνας ἑώρα μάλιστα σπουδαζούσας;

(49) Τίς δ' ἂν τὸν γάμον τὸν Ἑλένης ὑπερείδεν, ἧς ἀρπασθείσης οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν ὥσπερ ὅλης τῆς Ἑλλάδος πεπορθημένης, οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν, ὅσον περ ἂν εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν. Δηλον δ', ὡς ἐκάτεροι διετέθησαν πολλῶν γὰρ αὐτοῖς πρότερον ἐγκλημάτων γενομένων περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἡσυχίαν ἦγον, ὑπὲρ δὲ ταύτης τηλικούτου συνεστήσαντο πόλεμον οὐ μόνον τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου καὶ τῷ πλήθει τῶν παρασκευῶν, ὅσος οὐδεὶς πάποτε γέγονεν. (50) Ἐξὸν δὲ τοῖς μὲν ἀποδοῦσιν Ἑλένην ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν, τοῖς δ' ἄμελήσανσιν ἐκείνης ἀδεῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐδέτεροι ταῦτ' ἠθέλησαν· ἀλλ' οἱ μὲν περιεώρων καὶ πόλεις ἀναστάτους γιγνομένας καὶ τὴν χώραν πορθουμένην ὥστε μὴ προέσθαι τοῖς Ἕλλησιν αὐτήν, οἱ δ' ἠροῦντο μένοντες ἐπὶ τῆς ἀλλοτριᾶς καταγρησάσκειν καὶ μηδέποτε τοὺς αὐτῶν ἰδεῖν μᾶλλον ἢ κείνην καταλιπόντες εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπελθεῖν. (51) Καὶ ταῦτ' ἐποίουν οὐχ ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου καὶ Μενελάου φιλονικούντες, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς Ἀσίας, οἱ δ' ὑπὲρ τῆς Εὐρώπης, νομίζοντες, ἐν ὁποτέρῳ τὸ σῶμα τοῦκείνης κατοικήσειε, ταύτην εὐδαμονεστέραν τὴν χώραν ἔσεσθαι.

6 οὐ τὸν ΛΕπ90: οὐ Γ: corr. Γ²s.l.: αὐτὸν Τ τῇ γνώμῃ codd. vulg.: τὴν γνώμην Τπ90 (48) 3 τοὺς θεοὺς Γ²mg: τὰς θεὰς Γ²ΛΕ vulg. φιλονικούντας Γ²mg: φιλονι(-νει- Γ²)κούσας Γ²ΛΕ vulg. 4 κατεφρόνησε ΛΕ vulg.: -σεν Γ ἐνόμισε ΛΕ vulg.: -σεν Γ: -ν del. Γ² (49) 1 καὶ ante ἧς add. Λ 5 περὶ ΛΘ vulg.: ὑπὲρ ΓΕ ἦγον ΓΕ: ἠγαγον ΛΘ[π90] vulg. 5-6 τηλικούτου ΓΕ: τοσοῦτον ΛΘ[π90] vulg. 6 οὐ μόνον om. π90 7 ὅσος codd.: ἴσος vulg.: ω[σ]τε] π90 οὐδεὶς codd. vulg.: ουθεις π90 7-8 πάποτε γέγονεν codd. vulg.: πωποτε γενε[σ]το] π90 (50) 3-4 γιγνομένας ΓΕ: γιν- Λ 4 τοῖς Ἕλλησιν αὐτήν ΓΕ: αὐτήν τοῖς Ἕλλησιν Λ vulg. 6 αὐτῶν ΓΕ: ἑαυτῶν Λ vulg. ἢ κείνην Γ: ἢ ἐκ- Λ vulg. αὐτῶν Γ: ἑαυτῶν Λ: αὐτῶν Ε 7 ἀπελθεῖν ΓΕ: ἐπανελθεῖν ΛΘ vulg. (51) 1 ταῦτ' ἐποίουν ΓΕ vulg.: ταῦτα ἐπ- Λ 1-2 φιλονικούντες ΓΕ: -νει- Γ² ceterique codd. 2 δ' ὑπὲρ ΓΕ vulg.: δὲ ὑπὲρ Λ 3 τοῦκείνης edd.: τὸ ἐκείνης codd. vulg. κατοικήσειε vulg.: -εν ΓΔΕ: -ν eras. Λ² τὴν χώραν post ταύτην exhib. Λ vulg.

(49) 4 διετέθησαν. Cf. Sud., *Lex. delta* 557 (I, p. 359, 18) *Παρ' Ἰσοκράτει δὲ ἐπὶ τοῦ πάσχειν κείται τὸ διατίθεσθαι, ὡς φησιν ἐν Ἑλένης Ἐγκωμῷ (cf. aequae X 55 διατιθέμεθα).*

(52) Τοσοῦτος δ' ἔρωσ ἐνέπεσε τῶν πόνων καὶ τῆς στρατείας ἐκείνης, οὐ μόνον τοῖς Ἑλλήσι καὶ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς, ὥστ' οὐδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας ἀπέτρεψαν τῶν ἀγῶνων τῶν περὶ Τροίαν, ἀλλὰ Ζεὺς μὲν προειδὼς τὴν Σαρπηδόνος εἰμαρμένην, Ἥως δὲ τὴν Μέμνονος, Ποσειδῶν δὲ τὴν Κύκνου, Θέτις δὲ τὴν Ἀχιλλέως, ὅμως αὐτοὺς συνεξώρμησαν καὶ συνεξέπεμψαν, (53) ἠγούμενοι κάλλιον αὐτοῖς εἶναι τεθνάναι μαχομένοις περὶ τῆς Διὸς θυγατρὸς μᾶλλον ἢ ζῆν ἀπολειφθεῖσι τῶν περὶ ἐκείνης κινδύνων. Καὶ τί δεῖ θαυμάζειν, ἃ περὶ τῶν παίδων διανοήθησαν; Αὐτοὶ γὰρ πολὺ μείζω καὶ δεινότεραν ἐποιήσαντο παράταξιν τῆς πρὸς τοὺς Γίγαντας αὐτοῖς γενομένης πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους μετ' ἀλλήλων ἐμαχέσαντο, περὶ δὲ ταύτης πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ἐπολέμησαν.

(54) Εὐλόγως δὲ κἀκεῖνοι ταῦτ' ἔγνωσαν κἀγὼ τηλικαύταις ὑπερβολαῖς ἔχω χρήσασθαι περὶ αὐτῆς κάλλους γὰρ πλείστον μέρος μετέσχεν, ὃ σεμνότατον καὶ τιμιώτατον καὶ θεϊότατον τῶν ὄντων ἐστίν. Ῥάδιον δὲ γνῶναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ· τῶν μὲν γὰρ ἀνδρείας ἢ σοφίας ἢ δικαιοσύνης μὴ μετεχόντων πολλὰ φανήσεται τιμώμενα μᾶλλον ἢ τούτων ἕκαστον, τῶν δὲ κάλλους ἀπεστερημένων οὐδὲν εὐρήσομεν ἀγαπώμενον, ἀλλὰ πάντα καταφρονοῦμενα, πλὴν ὅσα τῆς ιδέας ταύτης κεκοινώνηκε, καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ τοῦτο μάλιστα εὐδοκμοῦσαν, ὅτι κάλλιστον τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐστίν. (55) Γνοίη δ' ἂν τις κἀκεῖθεν, ὅσον διαφέρει τῶν ὄντων, ἐξ ὧν αὐτοὶ διατιθέμεθα πρὸς ἕκαστον αὐτῶν. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων, ὧν ἂν ἐν χρείᾳ γενώμεθα, τυχεῖν μόνον βουλόμεθα, περαιτέρω δὲ περὶ αὐτῶν οὐδὲν τῆ ψυχῇ προσπεπόνθαμεν· τῶν δὲ καλῶν ἔρωσ ἡμῖν ἐγγίγνεται, τοσοῦτῳ μείζω τοῦ βούλεσθαι ῥώμην ἔχων, ὅσῳ περ καὶ τὸ πρᾶγμα κρείττον ἐστίν. (56) Καὶ τοῖς μὲν κατὰ σύνεσιν ἢ κατ' ἄλλο τι προέχουσι φθονοῦμεν, ἢν μὴ τῷ ποιεῖν ἡμᾶς εὖ καθ' ἐκάστην ἡμέραν προσαγάγωνται καὶ στέργειν σφᾶς αὐτοὺς ἀναγκάσωσι· τοῖς δὲ καλοῖς εὐθὺς ἰδόντες εὖνοι γιγνώμεθα καὶ μόνους αὐτοὺς ὥσπερ τοὺς θεοὺς

(52) 1 ἐνέπεσε ΛΕ vulg.: -σεν Γ στρατείας ΓΕ: στρατιάς Λ vulg. 2 ὥστ' οὐδὲ Γ vulg.: ὥστε οὐδὲ ΛΕ 3 αὐτῶν edd.: αὐτῶν codd. 4 Ἥως ΓΑ vulg.: Ἥρα Γ²ΔΕΘ 6 συνεξέπεμψαν ΛΕΘ vulg.: συνέπεμψαν Γ (53) 3 διανοήθησαν ΓΕ: ἔγνωσαν ΛΘ vulg. 4 τὴν ante παράταξιν add. ΛΘ vulg. τοὺς ante Γίγαντας om. ΓΕ 6 αὐτοὺς Ε: αὐτοῦς Λ: spiritus dubius in Γ (54) 2 μετέσχεν ΓΕ: μετέσχηκεν ΛΘ vulg. 3 ἐστίν Γ: ἐστὶ ΛΕ vulg. γνῶναι ΓΕ: διαγνῶναι Λ vulg.: δὴ γνῶναι Θ 4 ἀνδρείας codd.: ἀνδρίας vulg. μὴ ante μετεχόντων om. ΛΕ vulg. 7 τῆς ιδέας ταύτης Λ vulg.: ταύτης τῆς ιδέας ΓΕ κεκοινώνηκε ΛΕ vulg.: κεκοινώνηκεν Γ 8 μάλιστα εὐδοκμοῦσαν ΓΕ: μάλιστα εὐδοκμοῦσαν Λ vulg. ὅτι ΓΕ: διότι ΛΘ vulg. ἐστίν ΓΑ vulg.: -ν eras. Λ²: ἐστὶ Ε (55) 3 ἄλλων fort. del. 5 ἐγγίγνεται Γ: ἐγγίνεται Λ vulg. τοσοῦτῳ codd.: τοῦτο Γ: corr. Γ² βούλεσθαι ΓΕ: βουλευσασθαι Λ vulg. 6 ἐστιν Γ: ἐστι ΛΕ vulg. (56) 2 προέχουσι ΛΕ vulg.: προέχουσιν Γ τῷ Γ: τοῦ Λ vulg. τὴν post ἐκάστην add. ΓΔΕ 3 προσαγάγωνται ΓΕ: προσάγωνται ΛΘ vulg. ἀναγκάσωσι ΛΕ vulg.: ἀναγκάσωσιν Γ 4 ἰδόντες ΓΕ vulg.: εἰδότες Λ

(55) 2 διατιθέμεθα. Vide notam supra in (49) 4, p. 267.

οὐκ ἀπαγορεύομεν θεραπεύοντες, (57) ἀλλ' ἥδιον δουλεύομεν τοῖς τοιούτοις ἢ τῶν ἄλλων ἄρχομεν, πλείω χάριν ἔχοντες τοῖς πολλὰ προστάττουσιν ἢ τοῖς μηδὲν ἐπαγγέλλουσιν. Καὶ τοὺς μὲν ὑπ' ἄλλη τινὶ δυνάμει γιγνομένουσιν λοιδοροῦμεν καὶ κόλακας ἀποκαλοῦμεν, τοὺς δὲ τῷ κάλλει λατρεύοντας φιλοκάλους καὶ φιλοπόνους εἶναι νομίζομεν. (58) Τοσαύτη δ' εὐσεβεία καὶ προνοία χρώμεθα περὶ τὴν ιδέαν τὴν τοιαύτην, ὥστε καὶ τῶν ἐχόντων τὸ κάλλος τοὺς μὲν μισθαρηήσαντας καὶ κακῶς βουλευσαμένους περὶ τῆς αὐτῶν ἡλικίας μᾶλλον ἀτιμᾶζομεν ἢ τοὺς εἰς τὰ τῶν ἄλλων σώματ' ἐξαμαρτόντας· ὅσοι δ' ἂν τὴν αὐτῶν ὥραν διαφυλάξωσιν ἄβατον τοῖς πονηροῖς ὥσπερ ἱερὸν ποιήσαντες, τούτους εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὁμοίως τιμῶμεν ὥσπερ τοὺς ὄλην τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντας.

(59) Καὶ τί δεῖ τὰς ἀνθρωπίνους δόξας λέγοντα διατρίβειν; Ἀλλὰ Ζεὺς ὁ κρατῶν πάντων ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐνδείκνυται, πρὸς δὲ τὸ κάλλος ταπεινὸς γιγνόμενος ἀξιοῖ πλησιάζειν. Ἀμφιτρῶνι μὲν γὰρ εἰκασθεὶς ὡς Ἀλκμήνην ἦλθε, χρυσὸς δὲ ῥυεῖς Δανάη συνεγένετο, κύκνος δὲ γενόμενος εἰς τοὺς Νεμέσους κόλπους κατέφυγε, τοῦτῳ δὲ πάλιν ὁμοιωθεὶς Λήδαν ἐνούμφευσεν· αἰεὶ δὲ μετὰ τέχνης, ἀλλ' οὐ μετὰ βίας θηρώμενος φαίνεται τὴν φύσιν τὴν τοιαύτην. (60) Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον προτετίμηται τὸ κάλλος παρ' ἐκείνους ἢ παρ' ἡμῖν, ὥστε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς αὐτῶν ὑπὸ τούτου κρατουμέναις συγγνώμην ἔχουσι καὶ πολλὰς ἂν τις ἐπιδειξείε τῶν ἀθανάτων, αἱ θνητοῦ κάλλους ἠττήθησαν, ὧν οὐδεμία λαθεῖν τὸ γεγενημένον ὡς αἰσχύνην ἔχον ἐζήτησεν, ἀλλ' ὡς καλῶν ὄντων τῶν πεπραγμένων ὑμνεῖσθαι μᾶλλον ἢ σιωπᾶσθαι περὶ αὐτῶν ἠβουλήθησαν. Μέγιστον δὲ τῶν εἰρημένων τεκμήριον πλείους γὰρ ἂν εὐροῦμεν διὰ τὸ κάλλος ἀθανάτους γεγενημένους ἢ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀπάσας.

(61) Ὡν Ἑλένη τοσοῦτῳ πλεόν ἔσχεν, ὅσῳ περ καὶ τὴν ὄψιν αὐτῶν διήνεγκεν. Οὐ γὰρ μόνον ἀθανασίας ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἰσόθεον λαβούσα πρῶτον μὲν τοὺς ἀδελφοὺς ἤδη κατεχομένους ὑπὸ τῆς πεπρωμένης εἰς θεοὺς ἀνήγαγε, βουλομένη δὲ πιστὴν ποιῆσαι τὴν μεταβολὴν οὕτως αὐτοῖς

(57) 3 ἐπαγγέλλουσιν Γ: -σι ΛΕ vulg. ὑπ' ἄλλη ΓΔ (cf. Ps.-Lucian. *Charid.* 27): ἄλλη cett. 5 εἶναι νομίζομεν ΓΕ: νομίζομεν εἶναι Λ vulg. (58) 2 ιδέαν ΓΕ vulg.: εἰδέαν Λ τῶν ἐχόντων ΓΕ: αὐτῶν τῶν κεκτημένων Λ vulg. 3-4 αὐτῶν vulg.: αὐτῶν codd. 4-5 σώματ' ἐξαμαρτόντας ΓΕ: -τα ἐξαμαρτόντας Λ vulg. 5 αὐτῶν vulg.: αὐτῶν ΓΕ: αὐτὴν Λ 6 ὁμοίως om. ΛΘ vulg. 7 ποιήσαντας ΓΕ: δρᾶσαντας ΛΘ vulg. (59) 2 αὐτοῦ vulg.: αὐτοῦ codd. 3 γιγνόμενος ΓΕ: γενόμενος ΛΘ vulg. 4 ἦλθε ΛΕ vulg.: -εν Γ 5 κατέφυγε ΛΕ vulg.: -εν Γ 7 τὴν φύσιν τὴν τοιαύτην Γ: τὰς φύσεις τὰς τοιαύτας ΛΕ vulg. (60) 1 προτετίμηται ΓΕ vulg.: προτετίμητο Λ 2 αὐτῶν Γ: ἐαυτῶν Λ vulg.: αὐτῶν Ε 3 ἔχουσι Λ vulg.: -σιν ΓΕ: -ν del. Γ² ἐπιδειξείε ΛΕ: -εν Γ: -ν del. Γ² 6 ἠβουλήθησαν vulg.: ἐβουλ- codd. 7 τεκμήριον om. Γ: add. Γ²mg (61) 4 ἀνήγαγε ΛΕπ91 vulg.: -εν Γ

(57) 3 ὑπ' ἄλλη τινὶ δυνάμει γιγνομένουσιν. Cf. Ps.-Lucian. *Charid.* 27 (I, p. 301, 3) τοὺς ὑπὸ ταύτῃ τῇ δυνάμει γενομένουσιν.

τὰς τιμὰς ἐναργεῖς ἔδωκεν ὥσθ' ὀρωμένους ὑπὸ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ κινδυνεύοντων σφῆζειν, οἵτινες ἂν αὐτοὺς εὐσεβῶς κατακαλέσωνται. (62) Μετὰ δὲ ταῦτα τοσαύτην Μενελάῳ χάριν ἀπέδωκεν ὑπὲρ τῶν πόνων καὶ τῶν κινδύνων, οὗς δι' ἐκείνην ὑπέμεινε, ὥστε τοῦ γένους ἅπαντος τοῦ Πελοπιδῶν διαφθαρέντος καὶ κακοῖς ἀνηκέστοις περιπεσόντος οὐ μόνον αὐτὸν τῶν συμφορῶν τούτων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ θεὸν ἀντὶ θνητοῦ ποιήσασα σύνοικον αὐτῇ καὶ πάρεδρον εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα κατεστήσατο.

(63) Καὶ τοῦτοις ἔχω τὴν πόλιν τὴν Σπαρτιατῶν τὴν μάλιστα τὰ παλαιὰ διασφύζουσαν ἔργῳ παρασχέσθαι μαρτυροῦσαν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐν Θεράπναις τῆς Λακωνικῆς θυσίας αὐτοῖς ἀγίας καὶ πατρίας ἀποτελοῦσιν οὐχ ὡς ἥρωσιν, ἀλλ' ὡς θεοὶς ἀμφοτέροις οὖσιν.

(64) Ἐνεδειξάτο δὲ καὶ Στησιχόρῳ τῷ ποιητῇ τὴν αὐτῆς δύναμιν· ὅτε μὲν γὰρ ἀρχόμενος τῆς ψῆδης ἐβλασφήμησέ τι περὶ αὐτῆς, ἀνέστη τῶν ὀφθαλμῶν ἐστερημένος, ἐπειδὴ δὲ γνοὺς τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς τὴν καλουμένην παλινοφθίαν ἐποίησε, πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν κατέστησεν. (65) Λέγουσι δὲ τινες καὶ τῶν Ὀμηριδῶν ὡς ἐπιστάσα τῆς νυκτὸς Ὀμήρῳ προσέταξε ποιεῖν περὶ τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν βουλομένη τὸν ἐκείνων θάνατον ζηλωτότερον ἢ τὸν βίον τῶν ἄλλων καταστήσαι· καὶ μέρος μὲν τι καὶ διὰ τὴν Ὀμήρου τέχνην, μάλιστα δὲ διὰ ταύτην οὕτως ἐπαφρόδιτον καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνομαστὴν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ποίησιν.

5 ἐναργεῖς post οὕτως transt. π91 6 αὐτοὺς εὐσεβῶς ΓΕ: εὐσεβῶς αὐτοὺς Λ vulg. κατα(bis in Γ)καλέσωνται Γ²Emg: ἐπικαλέσωνται ΛΕ vulg. (62) 2 τοσαύτην Μενελάῳ ΓΕ: Μενελάῳ τοσαύτην Λ vulg. αὐτὸν corr. ex αὐτῶν Ε 5 αὐτὸν post θεὸν add. ΓΕ 6 αὐτῇ Ε: αὐτῇ codd. vulg.: αὐτῇ π91 (63) 1 ἂν ante ἔχω add. Ε τὴν Σπαρτιατῶν ΓΕ: τῶν Σπαρτ- ΛΘ vulg. μάλιστα τὰ codd.: fort. τὰ μάλιστα scribendum 2-3 Θεράπναις codd.: θεραπαίναις Ε 3 ἀγίας καὶ πατρίας ΓΕ: ἀγίους καὶ πατρίους Λ vulg. ἀποτελοῦσιν Γ: ἐπιτ- ΛΕΘ vulg. (64) 1 ἐνεδειξάτο Γ: ἐπεδ- ΛΕΘΔ vulg. αὐτῆς edd.: ἐαυτῆς codd. vulg. 2 ἐβλασφήμησέ ΛΕ vulg.: -σέν Γ 3 ἐστερημένος Γ: ἀπεστερημένος ΛΕΘ vulg. 4 ἐποίησε ΛΕ vulg.: -σεν Γ κατέστησεν Γ: -σε ΛΕ vulg. (65) 1-2 λέγουσι ΛΕ vulg.: σιν Γ 2 τῆς om. ΛΘ vulg. 2-3 προσέταξε Ε: -εν Γ, -ν eras. Γ²: προστάξει ΛΘ vulg. 4 τὸν ante τῶν ἄλλων add. Γ 5 τι om. Γ: add. Γ²s.l. καὶ om. Γ

(63) 2-3 ἐν Θεράπναις. Vide Phot., *Lex. theta* 85 (I, p. 224-225, 22) Θεράπναις τόπος ἐστὶν ἐν Λακεδαίμονι· οὗ μνημονεύει καὶ Ἰσοκράτης. Vide Schol. (I, p. 244) Θεράπναις] ἤγουσαν κομύδιον τῆς Λακωνικῆς. Et Harpocr., *Lex.* 151 (I, p. 293, 36) Θεράπναις· Ἰσοκράτης Ἑλένη. Τόπος ἐστὶν ἐν Λακεδαίμονι Θεράπναις.

(64) 2-3 τῶν ὀφθαλμῶν ἐστερημένος. Cf. Schol., *In Ael. Aristid.* Pan 142 (I, p. 397, 11) Ἀπὸ Στησιχόρου τοῦ Ἱμεραίου, ποιήσαντος μὲν ψόγον εἰς τὴν Ἑλένην, καὶ διὰ τοῦτο τυφλωθέντος, μετὰ ταῦτα δὲ ἔπαινον ᾤσαντος, καὶ ἀπειληφότος τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς Ἰσοκράτης φησὶν ἐν τῆς Ἑλένης ἐγκωμίῳ.

3-4 παλινοφθίαν. Ε² notavit in margine: προοίμιον.

(65) 2 Ὀμηριδῶν. Vide Harpocr., *Lex.* 222 (I, p. 295, 59) Ὀμηριδαί· Ἰσοκράτης Ἑλένη. Ὀμηριδαί γένος ἐν Χίῳ.

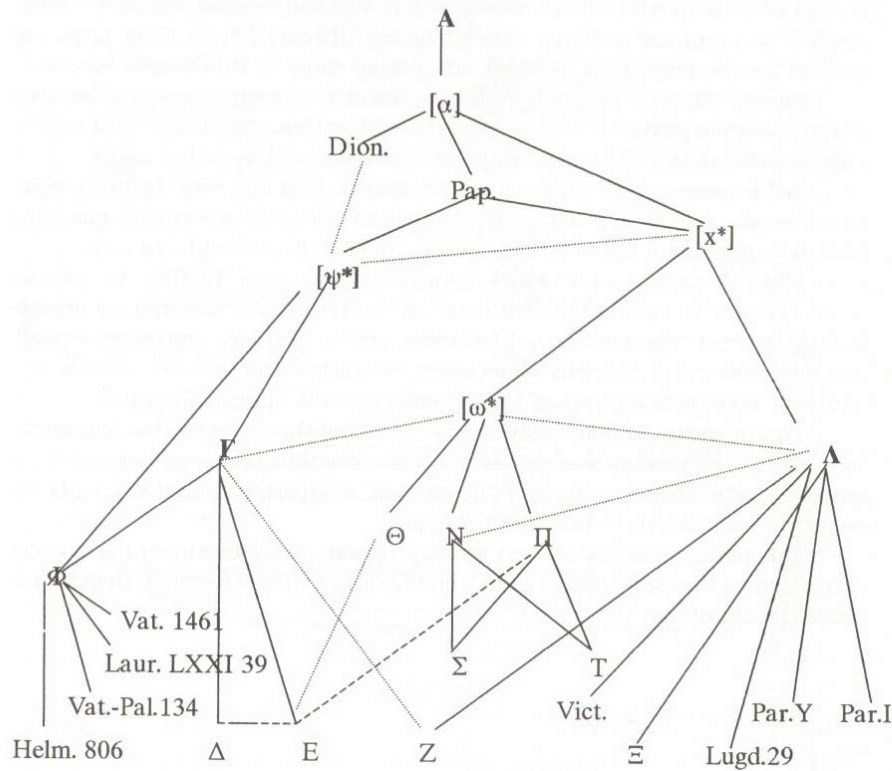
(66) Ὡς οὖν καὶ δίκην λαβεῖν καὶ χάριν ἀποδοῦναι δυναμένην, τοὺς μὲν τοῖς χρήμασι προέχοντας ἀναθήμασι καὶ θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις προσόδοις ἰλάσκεσθαι καὶ τιμᾶν αὐτὴν χρή, τοὺς δὲ φιλοσόφους πειραῖσθαι τι λέγειν περὶ αὐτῆς ἄξιον τῶν ὑπαρχόντων ἐκείνη· τοῖς γὰρ πεπαιδευμένοις πρέπει τοιαύτας ποιεῖσθαι τὰς ἀπαρχάς.

(67) Πολὺ δὲ πλείω τὰ παραλελειμμένα τῶν εἰρημένων ἐστίν. Χωρὶς γὰρ τεχνῶν καὶ φιλοσοφιῶν καὶ τῶν ἄλλων ὠφελειῶν, ἃς ἔχει τις ἂν εἰς ἐκείνην καὶ τὸν πόλεμον τὸν Τρωϊκὸν ἀνενεγκεῖν, δικαίως ἂν καὶ τοῦ μὴ δουλεύειν ἡμᾶς τοῖς βαρβάροις Ἑλένην αἰτίαν εἶναι νομιζομεν. Εὐρήσομεν γὰρ τοὺς Ἑλληνας δι' αὐτὴν ὁμονοήσαντας καὶ κοινὴν στρατείαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ποιησαμένους καὶ τότε πρῶτον τὴν Εὐρώπην τῆς Ἀσίας τροπαιοὶν στήσασαν· (68) ἔξ ὧν τοσαύτης μεταβολῆς ἐτύχομεν, ὥστε τὸν μὲν ἐπέκεινα χρόνον οἱ δυστυχοῦντες ἐν τοῖς βαρβάροις τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἄρχειν ἤξιον· καὶ Δαναὸς μὲν ἔξ Αἰγύπτου φυγῶν Ἄργος κατέσχε, Κάδμος δ' ὁ Σιδωνίος Θηβῶν ἐβασίλευσε, Κάρες δὲ τὰς νήσους κατώκουν, Πελοποννήσου δὲ συμπάσης ὁ Ταντάλου Πέλοψ ἐκράτησεν. Μετὰ δ' ἐκείνων τὸν πόλεμον τοσαύτην ἐπίδοσιν τὸ γένος ἡμῶν ἔλαβεν ὥστε καὶ πόλεις μεγάλας καὶ χώραν πολλὴν ἀφελέσθαι τῶν βαρβάρων. (69) Ἦν οὖν τινὲς βούλωνται ταῦτα διεργάζεσθαι καὶ μηκύνειν, οὐκ ἀπορήσουσιν ἀφορμῆς, ὅθεν Ἑλένην ἔξω τῶν εἰρημένων ἔξουσιν ἐπαινεῖν, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ καλοῖς λόγοις ἐντεύζονται περὶ αὐτῆς.

(66) 1 λαβεῖν ΓΕ: λαμβάνειν ΛΘ vulg. 2 χρήμασι ΛΕ vulg.: -σιν Γ ἀναθήμασι ΛΕ vulg.: -σιν Γ (67) 1 ἐστίν Γ: -ί ΛΕ vulg. καὶ ante χωρὶς add. Λ vulg. 5 δι' αὐτὴν ΓΕ: διὰ ταύτην Λ vulg. 6 τῆς Ἀσίας ΓΕ: κατὰ τῆς Ἀσίας Γ²ΛΘ vulg. (68) 2-3 ἄρχειν ἤξιον ΓΕ: ἤξιον ἄρχειν Λ vulg. 3 κατέσχε ΛΕ vulg.: -εν Γ: -ν del. Γ² δ' ὁ vulg.: δὲ ὁ Γ²s.l.ΛΕ: δὲ Γ 4 ἐβασίλευσε ΛΕ vulg.: -σεν Γ: -ν del. Γ² 5 ἐκράτησεν Γ: -σε ΛΕ vulg. μετὰ δ' ἐκείνων ΓΕ: μετ' ἐκείνων δὲ Λ vulg. (69) 2 ταῦτα διεργάζεσθαι Γ: ταῦτ' ἐπεξεργάζεσθαι ΛΕ vulg. 3 καλοῖς Ε: καινοῖς Γ: καλοῖς καὶ καινοῖς ΛΕ vulg. subscr. Ἑλένης ἐγκώμιον Ἑλικώνιος Γ: Ἑλένης ἐγκώμιον Λ: om. Ε

(69) 3 καλοῖς· καινοῖς. Vide notam in IV 30 (II, p. 73).

STEMMA CODICUM

Explanationes:

- A** (capitale graecum) = codex autographus, ipsa manu Isocratis (vel discipuli ejus) scriptus, peritus (descriptus in saec. iv a. C.).
- α** (parvum graecum) = archetypum textum; codex privignus communis traditionis; conscriptus in saec. ii a. C.; atque peritus.
- Dion.** = Isocratis textum traditum a Dionysio Halicarnaseo in sua dissertatione de Isocrate (scripta in saec. i a. C.).
- Pap.** sive π = Isocratis fragmenta in papyris reperta (saec. i a. C. – saec. vi p. C.).
- χ*** (parvum graecum cum stellula) = volumen papyraceum non servatum, cuius existentia coniecta est, quia explicat propinquitatem manuscriptorum quae sequuntur. Descriptum inter i et iii saec. p.C.
- ψ*** = manuscriptum hypotheticum antecedens familias Γ et Φ.
- Γ** = codex Urbinas 111 (saec. ix – x). Codex antiquissimus atque optimus consideratus format familiam suam. Bekkerus primus codicem usurpavit et post quem R. Hercherius in epistolographorum Graecorum editione eum codicem contulit.
- ω*** (parvum graecum cum stellula) = codex manu scriptus, existentia cuius coniecta est, quia explicat propinquitatem cum antecedenti manuscripto χ*, atque coniecturali, simul atque cum sequentibus codicibus Θ, N, Π, et oblique, cum Γ et Λ.
- Φ** = codex Vaticanus 64 (anni 1270), scriptus in Thessalonica format familiam suam relativam cum Γ, sed etiam coniectam cum manuscripto hypothetico ψ*
- Λ** = codex Vaticanus 65 (anni 1063). Format familiam suam, cuius manuscripta usa sunt in editionibus vulgatae. Eum codicem Coraes primus usurpavit in sua editione anni 1807.
- Θ** = codex Laurentianus LXXXVII 14 (conscriptus in saec. xiii) descriptus ab coniecturali codice ω*. Codicem contulit Cobetus in editione *Areopagitici*. Cf. etiam ad annotationes criticas quas elaboravit G.A. Hirschig.
- N** = codex Laurentianus LVIII 5 (conscriptus in saec. xv) descriptus a coniecturali codice ω* et a codice Λ. Codex est contaminatus.
- Π** = codex Parisinus 2932 (conscriptus in saec. xv) descriptus a coniecturali codice ω*.
- Δ** = codex Vaticanus 936 (conscriptus in saec. xiv) descriptus a codice Γ.

- E** = codex Ambrosianus O 114 conscriptus in saec. xv contaminatus est. Supplet in multis codicem Γ . Ex eo codice oratio *De permutatione* ab A. Mustoxide primum integra edita est anni 1812.
- T** = codex Parisinus 2930 (conscriptus in saec. xv) contaminatus codicibus Λ , N, II.
- Y** = codex Parisinus 2010 (conscriptus in saec. xiv in.) contaminatus codice Λ .
- Σ = codex Laurentianus LV 7 (saec. xiv vel xv descriptus) contaminatus codicibus N et II.
- Vict.** = copiae Victorianae, i.e. marginalia a Petro Victorio adscripta in exemplari suo editionis Aldi Manutii (Aldinae anni 1513) fulta in lectionibus codicis Λ aliquibusque similariter. Pertinent lectiones praesertim ad Panegyricum, Philippum orationemque ad Nicoclem. Cf. ad p. 96.
- Z** = codex Scaphusianus 43 (conscriptus in saec. xv) descriptus a codice Λ et in visu codicis Γ (codex contaminatus), collatus est a Turicensibus editoribus (= Turr.).
- Lugd. 29** = codex Lugduno-Batavus 29 (conscriptus in saec. xvi) descriptus a codicis Λ .
- Ξ = codex Marcianus 415 (conscriptus in saec. xv) descriptus a codice Λ .
- Par. I** = codex Parisinus 2931 (conscriptus in saec. xv) descriptus a codice Λ .
- Par. N** = codex Parisinus 2991 (conscriptus in saec. xv) descriptus a codice Λ .